

Э.Б.Ешенқұлова,^{1*} С.Е.Манабаева,¹ Д.Б.Ешенқұлова,¹ Г.А.Нуридинова²

¹ «Мирас» университеті, Шымкент қ., Қазақстан

² М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент қ., Қазақстан

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТЫҢ РУХАНИ-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН «МЕКТЕП-ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ» ЖҮЙЕСІНДЕ ДАМУ

Аңдатпа

Мақалада «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесі контекстінде болашақ педагогтың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту мәселесі қарастырылады. Зерттеудің өзектілігі педагогтарды даярлаудың қажеттілігімен байланысты, олар тек білім берумен ғана шектелмей, сондай-ақ жылдам өзгеріп отырған білім беру және әлеуметтік орта жағдайында білім алушылардың шығармашылық және рухани қасиеттерін дамытуы керек.

Зерттеу жұмысының мақсаты – педагогикалық мамандық студенттерінің рухани-шығармашылық әлеуетін педагогикалық даярлық аясында қалыптастыруға ықпал ететін теориялық көзқарастар мен практикалық әдістерді талдау. Зерттеу барысында теориялық, эмпирикалық зерттеу әдістер қолданылды. Мәліметтерді жинау үшін сауалнама, зерттеушілермен сұхбат, педагогикалық іс-тәжірибеге бақылау, психодиагностикалық әдістемелер және университеттердің оқу бағдарламаларын талдау және педагогикалық эксперимент қолданылды. Зерттеуге педагогикалық бағыттағы бакалавриат студенттері, жоғары оқу орнының оқытушылары, мектеп тәлімгерлері мен жоғары сынып оқушылары қатысты.

Зерттеу нәтижелері «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесіндегі білім беру ұйымдарының өзара әрекеттесуі болашақ педагогтардың шығармашылық және рухани қасиеттерін қалыптастыруда маңызды рөл атқаратынын көрсетті. Мәліметтерді талдау негізінде болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға ықпал ететін тиімді әдістер мен жұмыс формалары, педагогикалық практикадағы инновациялық тәсілдер мен гуманитарлық және шығармашылық пәндерді жоғары оқу орнындағы оқу бағдарламаларына енгізу айқындалды. Сондай-ақ, жоғары оқу орны мен мектептердің өзара байланысын нығайту, болашақ педагогтардың рухани және шығармашылық тұлғасын дамытуға бағытталған әдістерді оқу процесіне енгізу қажеттілігімен сипатталды.

Түйін сөздер: рухани-шығармашылық әлеует, болашақ педагогтар, «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесі, рухани-адамгершілік тәрбие, жеке тұлғаға бағытталған тәсіл.

Ешенқұлова Э.Б.,^{1*} Манабаева С.Е.,¹ Ешенқұлова Д.Б.,¹ Нуридинова Г.А.²

¹ Университет «Мирас», г.Шымкент, Казахстан

² Южно-Казахстанский университет имени М.Ауэзова, г.Шымкент, Казахстан

РАЗВИТИЕ ДУХОВНО-ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА В СИСТЕМЕ «ШКОЛА-ВУЗ»

Аннотация

В статье рассматривается вопрос развития духовно-творческого потенциала будущего педагога в контексте системы «школа-вуз». Актуальность исследования связана с необходимостью подготовки педагогов, которые должны не только заниматься обучением, но и развивать творческие и духовные качества учащихся в условиях быстро меняющейся образовательной и социальной среды.

Цель работы — анализ теоретических взглядов и практических методов, способствующих формированию духовно-творческого потенциала студентов педагогических специальностей в рамках педагогической подготовки. В исследовании использован комплексный подход, включающий теоретический анализ, эмпирическое исследование и педагогический эксперимент. Для сбора данных использовались анкеты, интервью с исследователями, наблюдение за педагогической практикой, психодиагностические методики и анализ учебных программ вузов. В исследовании участвовали студенты бакалавриата педагогических направлений, преподаватели вузов, школьные наставники и старшеклассники.

Результаты исследования показали, что взаимодействие образовательных учреждений в системе «школа-вуз» играет важную роль в формировании творческих и духовных качеств будущих педагогов. На основе анализа данных были выявлены эффективные методы и формы работы, способствующие развитию духовно-творческого потенциала будущих педагогов, инновационные подходы в педагогической практике, а также внедрение гуманитарных и творческих дисциплин в учебные программы вузов. Также подчеркивается

необходимость укрепления взаимосвязи между вузами и школами и внедрения методов, направленных на развитие духовно-творческой личности будущих педагогов, в учебный процесс.

Ключевые слова: духовно-творческий потенциал, будущие педагоги, система «школа-вуз», духовно-нравственное воспитание, личностно-ориентированный подход.

Yeshenkulova E., ^{1*} Manabaeva S., ¹ Yeshenkulova D., ¹ Nuridinova G. ²

¹"Miras" University, Shymkent, Kazakhstan

²M.Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan

DEVELOPMENT OF THE SPIRITUAL AND CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE PEDAGOGUES IN THE "SCHOOL-HIGHER EDUCATION INSTITUTION" SYSTEM

Abstract

This article discusses the development of the spiritual and creative potential of future pedagogues in the context of the "school-higher education institution" system. The relevance of the study is associated with the need for teacher training, which should not only focus on knowledge delivery but also aim to develop students' creative and spiritual qualities in the rapidly changing educational and social environment.

The purpose of the work is to analyze theoretical perspectives and practical methods that contribute to the formation of the spiritual and creative potential of pedagogical students within the framework of pedagogical training. The study employs a comprehensive approach, including theoretical analysis, empirical research, and pedagogical experimentation. Data collection methods included surveys, interviews with researchers, observation of pedagogical practices, psychodiagnostic methods, and analysis of university curricula. The study involved undergraduate students in pedagogical fields, university faculty, school mentors, and senior high school students.

The results of the study show that the interaction of educational institutions within the "school-higher education institution" system plays a key role in shaping the creative and spiritual qualities of future educators. Based on the data analysis, effective methods and forms of work that promote the development of the spiritual and creative potential of future pedagogues, as well as innovative approaches in pedagogical practice and the integration of humanitarian and creative subjects into university curricula, were identified. Furthermore, the necessity of strengthening the connection between higher education institutions and schools and incorporating methods aimed at developing the spiritual and creative personality of future pedagogues into the educational process was highlighted.

Keywords: spiritual and creative potential, future educators, "school-higher education institution" system, spiritual and moral education, student-centered approach.

Кіріспе. Болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту жеке тұлғаны жан-жақты дамытуға, шығармашылық өзін-өзі көрсетуге және кәсіби қызметте инновациялық көзқарас қабілетіне бағытталған заманауи білім беру парадигмасы контекстіндегі маңызды міндет болып табылады. Бұл үдерісте жалпы білім беру жүйесінде педагогтарды бастапқы даярлау мен жоғары оқу орындарында неғұрлым терең кәсібилендіру арасындағы байланыстырушы буын болып табылатын "мектеп-жоғары оқу орны" жүйесі ерекше мәнге ие екендігі анық. Қоғамда және білім беру жүйесінде болып жатқан жаһандық өзгерістер жағдайында болашақ педагогтарды даярлауды білім мен дағдыларды беруді ғана емес, сонымен бірге олардың рухани, интеллектуалдық және шығармашылық әлеуетін дамытуды қамтитын кешенді процесс ретінде қарастыру қажет. Оның үстіне болашақ педагогтың шығармашылық іс-әрекетін теориялық білімдері мен практикалық дағдыларын терең меңгеруге ықпал ететін «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесінде дамыту қажеттілігі зерттеудің өзектілігін арттыра түседі.

Педагогтың шығармашылық тұрғыдан дамуы мәселесі ерте замандарда ақ Шығыс философы Кун Фуцзыдан бастап, ежелгі антикалық философтар (Платон, Аристотель, Сократ), орта ғасыр ойшылдары (Әл-Фараби, А.Иүгінеки, Ж.Баласағұни, Қ.Иассауи) қазақтың ағартушылары (Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев, Т.Тәжібаев, Ж.Аймауытов т.б) еңбектерінде көрініс тапқан.

Соңғы уақыттарда ТМД мен Қазақстанда орындалған ғылыми еңбектерге жасаған талдау болашақ педагогтарды кәсіби даярлаудың теориясы мен практикасы (В.В.Краевский, В.А.Сластенин, В.Кузьмина, Н.Д.Хмель, С.Ж.Пралиев, Ш.Таубаева, А.П.Сейтешев,

Г.Ж.Менлібекова, М.С.Молдабекова, С.С.Маусымбаев, А.А.Жайтапова, Г.Т.Хайрулин, О.У.Мұсабеков және т.б.); шығармашылықтың жалпы мәселелері (И.Я.Лернер, Я.А.Пономарев, Д.Б.Богоявленская, Б.Д.Эльконин, В.В.Давыдов және т.б.), шығармашылық қабілеттің құрылымы мен оның түрлері (П.Я.Гальперин, А.Н.Леонтьев, С.Л.Рубинштейн, А.Н.Лук және т.б.), дарындылық пен қабілеттіліктің шығармашылықпен байланысы (Б.М.Теплов, Л.С.Выготский, В.А.Крутецкий, А.М.Матюшкин, В.А.Моляко және т.б.), мұғалімдердің педагогикалық шығармашылығы (В.А.Кан-Калик, Н.Д.Никандров, Ұ.М.Әбдіғапбарова, Б.А.Тұрғынбаева және т.б) зерттелгенін көрсетті.

Үздіксіз білім беру саласының теориялық және практикалық мәселелері отандық ғалымдар Б.Абдыкаримов, А.П.Сейтешов, К.А.Дүйсенбаев, В.В.Егоров, Т.И.Есполов, Қ.Өстеміров, Н.Р.Шаметов, Л.А.Шкутина және т.б. еңбектерінде қарастырылғанымен, «мектеп-колледж» жүйесі терең зерттеле қоймаған. Осы бағыттағы С.З.Қоқанбаевтың зерттеуінде «мектеп-колледж-жоо» жүйесі негізделсе, Н.И.Малыгинаның еңбегінде «мектеп-лицей» [1], Г.С.Саудабаева – «мектеп-жастарды кәсіби оқыту орталығы» [2], К.К.Жумадилова [3] – «лицей- жоғары оқу орны» өзара әрекеттестігі қарастырылған.

Педагогикалық теория мен практика аясында педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту мәселесін бірқатар ғалымдар зерттеді, олардың ішінде В. И.Слободчиков, Н.П.Кузьмина, А.А.Леонтьев, М.И.Махмудов және басқалардың еңбектерін атап өтуге болады.

Алайда, «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесіндегі білім беру процесінің қазіргі жағдайында педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру және дамыту мәселесі жеткілікті зерттелмеген күйінде қалып отыр. Себебі, соңғы онжылдықтарда білім беру жүйесі айтарлықтай өзгерістерге ұшырады және педагогикалық дайындықтың бұрынғы тәсілдері әрдайым бүгінгі күннің талаптарына сәйкес келе бермейді. Бұл, өз кезегінде, болашақ педагогтардың кәсіби ғана емес, рухани және шығармашылық қасиеттерін дамытуға бағытталған оқытудың жаңа әдістері мен стратегияларын әзірлеуді талап етеді.

Шығармашылық әлеует - бұл әртүрлі ғылыми тәсілдерде әртүрлі түсіндірмелері бар көп қырлы құбылыс. Е.П.Ильин және басқа зерттеушілер сияқты авторлардың еңбектерінде ұсынылған тұжырымдаманың маңызды сипаттамалары бірнеше негізгі аспектілерді қамтиды. Біріншіден, бұл интегративтілік – шығармашылық әлеует жеке қасиеттер, кәсіби дағдылар, мотивация және басқа элементтер сияқты өзара байланысты компоненттерден тұратын күрделі құрылым ретінде қарастырылады. Екіншіден, шығармашылық әлеует динамикалық болып табылады, бұл оның қызмет барысында даму қабілетін білдіреді. Үшіншіден, шығармашылық әлеует тұлғаның өзін-өзі дамытуға бағытталған бағытқа ие [4].

Е.П.Ильин осы тұжырымдаманың екі аспектісіне назар аударады. Тар мағынада шығармашылық қиял мен шығармашылық ойлау сияқты компоненттерді қоса алғанда, шығармашылық қабілеттердің жиынтығы ретінде анықталады. Кең мағынада оған эмоционалды және ерікті қасиеттер, мотивация, сондай-ақ шығармашылық қабілеттерді тиімді пайдалануға ықпал ететін құзыреттілік деңгейі сияқты жеке қасиеттер қосылады [4].

Қазіргі ғылыми әдебиеттер шығармашылық әлеуетті ішкі құрылым ретінде қарастырады, оның дамуы жоғары мектептегі білім беру процесінің маңызды міндеті болып табылады. В.И.Буренина "шығармашылық әлеует" және "шығармашылық құзыреттілік" ұғымдарының ұқсастықтары мен айырмашылықтарын бөліп көрсетеді, сонымен бірге оларды түсіндірудегі айырмашылықтардың маңыздылығын атап көрсетеді [5]. А.Г.Князева өз зерттеулерінде студенттердің шығармашылық әлеуетін өзін-өзі жүзеге асыруға және өзін-өзі дамытуға түрткі болатын жеке қасиеттерді дамыту ретінде қарастырады. З.Х.Кайтукова шығармашылықты жеке өзін-өзі дамытуға негіз болатын психикалық қасиеттер мен қабілеттердің жиынтығы ретінде анықтайды [6].

Осылайша, шығармашылық әлеует - бұл қабілеттер мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар жеке қасиеттерді, мотивацияны және өзін-өзі дамытуға деген ұмтылысты қамтитын көп қырлы және көп компонентті құбылыс [7].

Бұл зерттеудің мақсаты - болашақ педагогтың рухани-шығармашылық әлеуетін «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесінде дамытуды теориялық негіздеу, әдістемесін жасау және оның тиімділігін тәжірибелік-экспериментте тексеру болып табылады. Негізгі міндет педагогикалық ЖОО студенттерінің рухани-шығармашылық қабілеттерін дамытуға әсер ететін негізгі факторларды анықтау, сондай-ақ осы қасиеттерді дамытуға бағытталған педагогикалық даярлықтың қолданыстағы тәсілдері мен әдістерін талдау болып табылады.

Осылайша, «мектеп-жоғары оқу» жүйесінде болашақ педагогтың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту проблемаларын зерттеу теориялық қана емес, сонымен қатар практикалық маңыздылыққа ие, өйткені ол динамикалық өзгертін білім беру ортасы мен әлеуметтік шындық жағдайында педагогикалық дайындықты жетілдіруге бағытталған. Жаһандану, ақпараттық технологиялар, қоғамның әлеуметтік құрылымы мен құндылық бағдарларындағы өзгерістер сияқты заманауи сын-тегеуріндерді ескере отырып, білім беріп қана қоймай, сонымен қатар жас ұрпақтың дүниетанымын, тұлғасы мен шығармашылық әлеуетін қалыптастыру процесіне белсенді қатыса алатын педагогтарды даярлау міндеті ерекше өзекті болып отыр.

Негізгі ережелер. Зерттеу жұмысы «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесі контекстінде болашақ педагогтың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту мәселесін қарастыра отырып, төмендегідей негізгі идеяларды ұсынады:

– Болашақ педагогтың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту проблемаларын зерттеу теориялық қана емес, сонымен қатар практикалық маңызға ие.

– ЖОО студенттерінің рухани-шығармашылық қабілеттерін дамытуға әсер ететін негізгі факторларды анықтау

– Шығармашылықты бағалау үшін қолданылатын негізгі құралдардың бірі Торренстің шығармашылық сынағы болдып табылады.

Материалдар мен әдістері. Болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту процесін зерттеу үшін "мектеп-жоғары оқу орны" жүйесінде теориялық талдау, эмпирикалық зерттеу және педагогикалық эксперимент үйлесіміне негізделген кешенді әдістемелік тәсіл қолданылды. Зерттеу екі жоғары оқу орны — «Мирас» университеті және Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті — сондай-ақ студенттердің педагогикалық практикасын өткізу үшін платформа ұсынған М.Ю.Лермонтов атындағы №17 жалпы орта мектебінің базасында жүргізілді. Зерттеуге педагогикалық мамандықтар бакалавриатының студенттері, сондай-ақ оқытушылар мен мектеп тәлімгерлері қатысты, бұл болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру процестері туралы жан-жақты түсінік алуға мүмкіндік берді.

Қойылған міндеттерді орындау және қажетті деректерді жинау үшін келесі әдістер қолданылды:

- Бастапқыда педагогтың рухани және шығармашылық әлеуетіне арналған ғылыми әдебиеттерге теориялық талдау жасалды. В.А.Слободчиков [8], А.Н.Леонтьев [9], М.И.Махмудов, Н.В.Кузьмина [10] және т.б. авторлардың жұмыстары, сондай-ақ педагогтың жеке басының шығармашылық және рухани қасиеттерін дамытуға бағытталған заманауи зерттеулер қарастырылды. Талдау зерттеудің теориялық негізін тұжырымдауға және педагогикалық дайындықтың қолданыстағы әдістеріндегі олқылықтарды анықтауға мүмкіндік берді.

- Деректерді жинаудың негізгі әдісі жоғары оқу орны студенттеріне сауалнама жүргізу болды. Сауалнамаға рухани-шығармашылық әлеуеттің даму деңгейін, оқуға деген ынтаны, сондай-ақ студенттердің педагогикалық қызметтің шығармашылық және рухани аспектілеріне қатынасын анықтауға бағытталған жабық және ашық сұрақтар кірді. Сауалнама "Мирас" университеті мен Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің 1-4 курс студенттері арасында жүргізілді. Зерттеуге педагогика саласындағы түрлі білім беру бағдарламалары бойынша оқитын 250 студент қатысты.

- Рухани-шығармашылық әлеуетті тереңірек бағалау үшін әртүрлі психодиагностикалық әдістер қолданылды. Атап айтқанда, студенттердің шығармашылық қабілеттерін бағалау үшін Е.Торренс тесті, сондай-ақ эмоционалды интеллект шкаласы (Д.Г.Гоулман бойынша) қолданылды. Бұл әдістер студенттердің өзін-өзі тану, шығармашылық деңгейі, өзін-өзі көрсету қабілеті, эмоционалды қабылдау және әлеуметтік эмпатия деңгейі сияқты жеке ерекшеліктерін бағалауға мүмкіндік берді.

- Зерттеудің эксперименттік бөлігі екі кезеңде жүргізілді. Бірінші кезеңде бақылау эксперименті ұйымдастырылды, оның мақсаты студенттердің рухани-шығармашылық әлеуетін дамытудың бастапқы деңгейін анықтау болды. Ол үшін сауалнамалар, психодиагностика, сондай-ақ қатысушылармен сұхбаттар қолданылды. Алынған мәліметтер негізінде студенттердің рухани-шығармашылық әлеуетінің негізгі сипаттамалары анықталды.

Екінші кезеңде студенттердің шығармашылық және рухани қабілеттерін жандандыру мақсатында білім беру процесіне инновациялық әдістер мен технологияларды енгізуге бағытталған қалыптастырушы эксперимент жүргізілді. Осы кезеңде жобалық іс-әрекет әдістері, оқытудың интерактивті формалары, сондай-ақ тұлғаға бағытталған тәсіл элементтері қолданылды. Бұл әдістер студенттердің шығармашылық белсенділігін ынталандыруға, олардың инновациялық ойлау және өзін-өзі көрсету қабілетін дамытуға, сондай-ақ моральдық-рухани бағдарларды нығайтуға мүмкіндік берді.

Зерттеудің үшінші кезеңінде М.Ю.Лермонтов атындағы № 17 ЖОМ-де нақты жағдайдағы студенттердің педагогикалық практикасына бақылау жүргізілді. Практика барысында студенттер әртүрлі педагогикалық міндеттерді шешті, бұл оқытудың қандай формалары мен әдістері шығармашылық және рухани қасиеттердің дамуына ықпал ететінін анықтауға мүмкіндік берді. Педагогикалық эксперимент сонымен қатар оқушылардың да, студенттердің де шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған балалармен жұмыс істеудің инновациялық тәсілдері мен әдістерін қамтыды.

Осылайша, кешенді тәсілді әртүрлі зерттеу әдістерімен бірге қолдану «мектеп-жоғары оқу орны» жүйесінде болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға әсер ететін негізгі факторларды анықтауға мүмкіндік берді. Мектептердегі білім беру мекемелері мен практикалық білім беру процестері арасындағы байланыс студенттердің шығармашылық және рухани қасиеттерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, бұл эмпирикалық талдау нәтижелерімен расталады.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу Қазақстанның екі ірі жоғары оқу орны: «Мирас» университеті және Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінде жүргізілді. Іріктемеге педагогика және психология секторында (кафедрасында) оқитын 250 студент кірді. Студенттер екі топқа бөлінді: бақылау және эксперименттік. Бақылау тобына эксперименттік араласудан өтпеген 125 студент кірді, ал эксперименттік топ (сонымен қатар 125 студент) рухани-шығармашылық әлеуетті дамытуға бағытталған білім беру бағдарламаларына қатысты (1 кестеде көрсетілген).

1 – кесте - Оқыту курстары мен дайындық бағыттары бойынша іріктеме сипаттамасы

Жоғары оқу орны	Дайындық бағыты	Оқу курсы	Қатысушылар саны
«Мирас» университеті	Педагогика және психология	1 курс	60
	Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі	3 курс	65
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті	Педагогика и психология	2 курс	70
	Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі	4 курс	55

Зерттеу үшін деректерді жинау мен талдаудың әртүрлі әдістері, соның ішінде сауалнама, психодиагностикалық әдістер және сараптамалық бағалау қолданылды. Осы әдістерді

қолдану нәтижесінде сапалы да, сандық та мәліметтер алынды, бұл педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің рухани-шығармашылық әлеуетінің ағымдағы деңгейі туралы толық түсінік қалыптастыруға мүмкіндік берді.

Зерттеудің негізгі әдістерінің бірі бірнеше блоктарға бөлінген 30 сұрақты қамтитын сауалнама болды. Сұрақтардың әр блогы студенттердің жеке басының әртүрлі аспектілерін зерттеуге бағытталған, мысалы, оқуға ынталандыру, шығармашылық деңгей, моральдық-этикалық көзқарастар, кәсіби қызметке деген көзқарас және жеке даму. Сауалнама сұрақтары педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттері үшін арнайы бейімделді, бұл олардың кәсіби қасиеттерін ғана емес, сонымен қатар рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға тікелей байланысты жеке сипаттамаларын бағалауға мүмкіндік берді. Зерттеу нәтижелері 2-ші кестеде көрсетілген.

2 – кесте - Блоктар бойынша сауалнама нәтижелері

Блок	Бақылау тобының орташа балы	Эксперименттік топтың орташа балы
Оқуға ынталандыру	3,5	4,2
Шығармашылық әлеует деңгейі	3,0	4,5
Этикалық көзқарастар	3,8	4,1
Кәсіби мотивация	3,7	4,3

2-ші кестеде көрсетілген сауалнама нәтижелері педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға әсер ететін бірнеше негізгі аспектілерді бөліп көрсетуге мүмкіндік берді:

1. Оқуға деген мотивацияның жоғары деңгейі рухани және шығармашылық қабілеттердің дамуына ықпал ететін маңызды факторлардың бірі ретінде анықталды. Білім беру процесіне ішкі қызығушылық танытатын студенттер өздерінің жеке қасиеттерін белсенді дамытады, бұл олардың рухани және шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға ықпал ететіндігі анықталды.

2. Зерттеу қосымша шығармашылық жобаларға (мысалы, пікірталас клубтары, ғылыми конференциялар) белсенді қатысатын студенттердің шығармашылық деңгейі жоғары екенін көрсетті. Бұл факт шығармашылық дамуды ынталандыру тәсілі ретінде оқу және кәсіби қызметтің стандартты емес түрлеріне қатысудың маңыздылығын көрсетті.

3. Практикалық іс-әрекетке және мамандық арқылы жеке құндылықтарды жүзеге асыруға бағытталған студенттерде рухани әлеуетті дамытудың жоғары деңгейі тіркелді. Бұл рухани және шығармашылық қасиеттерді толыққанды дамыту үшін өзін-өзі жүзеге асыру және жеке өсу құралы ретінде кәсіби қызметті жүзеге асырудың маңыздылығын растады.

Осылайша, оқуға ынталандыру, шығармашылық қызметтегі белсенділік және кәсіби бағдар болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға айтарлықтай әсер ететіндігі анықталды.

Осы зерттеу аясындағы негізгі мақсат - студенттердің жоғары педагогикалық білім берудегі дайындық контекстіндегі шығармашылық деңгейін диагностикалау болды. Шығармашылықты бағалау үшін қолданылатын негізгі құралдардың бірі Торренстің шығармашылық сынағы болды. Осы тест арқылы алынған диагностикалық нәтижелер студенттердің шығармашылық деңгейін талдауға және кейінгі педагогикалық араласу шеңберінде қосымша назар аударуды және түзетуді қажет ететін аспектілерді анықтауға негіз болды.

Тест төрт негізгі компонентті бағалайды:

1. Жаңашылдық - жаңа, стандартты емес идеяларды жасау мүмкіндігі.
2. Икемділік - шешім іздеу стратегиясын өзгерту, бір идеядан екіншісіне өту мүмкіндігі.
3. Серпінділік - кедергілер туындаған кезде балама шешімдерді табу мүмкіндігі.
4. Егжей-тегжейшілдік - идеяларды егжей-тегжейлі тұжырымдамалар мен көп қырлы шешімдерге айналдыру мүмкіндігі.

Осы аспектілердің әрқайсысы үшін студенттер жауаптарында әр қасиеттің қаншалықты көрінетініне байланысты төрт балдық шкала бойынша бағаланды. Тапсырмаларға мәтіндік (мысалы, ұқсастықтар, ассоциативті байланыстар) және графикалық (сурет салу, схемаларын құру) кірді.

Айқындаушы эксперимент Е. Торренс тесті арқылы студенттердің шығармашылық ойлау қабілетінің негізгі аспектілері бойынша келесі нәтижелерді көрсетті (бақылау және эксперименттік топтарда).

Эксперименттік әсерге ұшырамаған студенттердің бақылау тобы эксперимент басталғанға дейін шығармашылық деңгейінің келесі көрсеткіштерін көрсетті (3-ші кестеде көрсетілген).

3 - кесте - Экспериментке дейінгі бақылау тобындағы студенттердің шығармашылық деңгейінің көрсеткіштері

Бағалау параметрі	Шығармашылық деңгейі әртүрлі студенттердің пайызы (%)
Шығармашылықтың жоғары деңгейі	15%
Шығармашылықтың орташа деңгейі	60%
Шығармашылықтың төмен деңгейі	25%

3-ші кестеден көріп отырғанымыздай, бақылау тобындағы студенттердің 15% шығармашылық қабілетінің жоғары деңгейін көрсетті. Бұған түпнұсқа идеяларды тудыру, мәселелерді инновациялық тәсілдермен шешу және мәселені шешуге дәстүрлі тәсілден өзгеше көзқараспен қарау қабілетін көрсеткен студенттер кірді. Бақылау тобындағы студенттердің 60%-ы шығармашылықтың орташа деңгейінде болды. Бұл студенттер идеяларды тудыру қабілетін көрсетті, бірақ олардың шешімдері көбінесе таныс үлгілермен немесе стандартталған тәсілдермен шектелді. Олардың жұмысында өзіндік ерекшелік болды, бірақ ол көбінесе жағдайларды шығармашылықпен қайта қарауға емес, бар үлгілерге сүйенді.

Сондай-ақ, бақылау тобындағы студенттердің 25%-ы шығармашылық қабілетінің төмендігін көрсетті. Бұл студенттер көбінесе стандартты шешімдермен шектелді, дәстүрлі көзқарастан шығуда қиындықтарға тап болды және олардың идеялары көбінесе түпнұсқа емес болды.

Арнайы әзірленген әдістемеден өткен эксперименталды топ студенттері эксперимент алдында шығармашылық деңгейін диагностикалауда келесі нәтижелерді көрсетті (4-ші кесте).

4 – кесте - Экспериментке дейінгі эксперимент тобындағы студенттердің шығармашылық деңгейінің көрсеткіштері

Бағалау параметрі	Шығармашылық деңгейі әртүрлі студенттердің пайызы (%)
Шығармашылықтың жоғары деңгейі	10%
Шығармашылықтың орташа деңгейі	65%
Шығармашылықтың төмен деңгейі	25%

4-ші кестеде көрсетілген нәтижелер бойынша, эксперименттік топ студенттерінің 10% - ы шығармашылықтың жоғары деңгейін көрсетті, ал 65% - ы шығармашылықтың орташа деңгейінде болса, студенттердің 25%-ы шығармашылық деңгейі төмен болды. Топта шығармашылық ойлауды ынталандыру үшін белгілі бір әдістер қолданылғанымен, алғашқы сәтте студенттердің бір бөлігі айқын шығармашылық қабілеттерін көрсетпеді.

Зерттеу нәтижесі бойынша, эксперимент басталғанға дейін студенттердің шығармашылық деңгейін диагностикалау нәтижелері бақылау және эксперименттік топтағы студенттердің көпшілігі шығармашылықтың орташа деңгейінде екенін көрсетті. Студенттердің аз ғана бөлігі шығармашылықтың жоғары деңгейін көрсетті, бұл дәстүрлі білім беру жүйесінде оқу

мен шығармашылықты дамытудағы белгілі бір шектеулерді көрсетеді. Бұл сонымен қатар біздің эксперименттің негізгі объектісіне айналған шығармашылықты дамытуға бағытталған оқу процесіне жаңа әдістер мен тәсілдерді енгізу қажеттілігін көрсетеді.

Алынған зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталған зерттеу аясында педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерінің жеке және кәсіби қасиеттерін терең дамытуға ықпал еткен әдістер мен тәсілдер кешені қолданылды. Бұл әдістерге инновациялық педагогикалық тәсілдер, психологиялық тренингтер, сонымен қатар студенттердің шығармашылық қабілеттерін, эмоционалды интеллектін, моральдық және этикалық құндылықтарын анықтауға және дамытуға бағытталған психодиагностикалық құралдар кірді.

Зерттеудің негізгі компоненттерінің бірі студенттердің шығармашылығы мен шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталған әдістерді енгізу болды. Бұл тұрғыда жобалық іс-шаралар мен оқытудың интерактивті түрлері үлкен маңызға ие болды. Педагогикалық процестің негізі бола отырып, жобалық іс-шаралар шығармашылық дағдыларды дамытуға ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар студенттерге теориялық білімнің практикалық маңыздылығын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Оқу жобалары аясында студенттер нақты білім беру және әлеуметтік мәселелерді шешумен айналысты, бұл оларға өз идеяларын қолдануға және түпнұсқа шешімдерді табуға мүмкіндік берді, осылайша сыни ойлау және оқытуға инновациялық көзқарас дағдыларын қалыптастырды.

Жобалық іс-шаралармен бірге рөлдік ойындар, пікірталастар, шағын топтық пікірталастар және миға шабуыл сияқты интерактивті әдістер белсенді қолданылды. Бұл әдістер студенттерді оқу процесіне белсенді қатысуға ынталандырды, олардың талдау және синтездеу қабілеттерін дамытты, сонымен қатар болашақ педагогикалық қызмет үшін маңызды болып табылатын командада жұмыс істеу қабілетін қалыптастыруға ықпал етті.

Студенттердің рухани-шығармашылық әлеуетін дамытуға ең маңызды үлес жеке тұлғаны дамытуға және өзін-өзі тануға бағытталған психологиялық әдістерді қолдану арқылы енгізілді. Осындай әдістердің бірі студенттердің ішкі ресурстарын ашу үшін өнер арқылы шығармашылық көріністі қолданатын арт-терапия болды. Арт-терапевтік тәсілдің маңызды аспектісі - оның эмоцияларды сезіну және сезіну үшін кеңістік құру қабілеті, бұл өз кезегінде терең өзін-өзі көрсету мен эмоционалды жетілудің дамуына ықпал етеді [11]. Бұл әдіс студенттердің өзіндік "Мен" құндылығын сезінуіне, сондай-ақ олардың шығармашылық қабілеттеріне деген сенімділікке ықпал етті.

Сонымен қатар, студенттердің эмоционалды жетілу деңгейін және өзін-өзі реттеуін арттыру үшін білім беру процесінің маңызды бөлігіне айналған эмоционалды интеллектті (EQ) дамыту бойынша тренингтер өткізілді. Өзін-өзі бақылау, эмпатия және басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасау қабілеттерін қамтитын эмоционалды интеллект болашақ мұғалімнің кәсіби ғана емес, сонымен бірге жеке жетілуінің негізі болып табылады. Бұл тренингтер студенттерге өз эмоцияларын басқаруды, басқалардың эмоцияларын тануды және түсінуді үйренуге, сондай-ақ қақтығыстарды шешу және үйлесімді тұлғааралық қатынастарды құру қабілеттерін дамытуға көмектесті.

Педагогикалық инновацияларды, психологиялық тренингтерді және психодиагностикалық әдістерді қамтитын көп деңгейлі тәсілді қолдану нәтижесінде болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамытудың тиімді жүйесін құруға мүмкіндік туды. Шығармашылықты, эмоционалды интеллектті, моральдық бағдарларды және студенттердің кәсіби мотивациясын дамыту - бұл қазіргі білім беру ортасында тиімді жұмыс істей алатын құзыретті және рухани жетілген мамандардың қалыптасуына тікелей әсер ететін табысты педагогикалық дайындықтың негізгі аспектілері [12].

Болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін "мектеп-жоғары оқу орны" жүйесінде дамытуға бағытталған зерттеу нәтижесінде студенттердің жеке және кәсіби дамуының әртүрлі аспектілерінде елеулі өзгерістер алынды. Кешенді педагогикалық, психологиялық және психодиагностикалық әдістерді қолдану студенттердің рухани-шығар-

машылық әлеуетінің қазіргі даму деңгейін бағалап қана қоймай, ұсынылған бағдарламаны қолданғаннан кейін оң өзгерістерді көрсетуге мүмкіндік берді.

Зерттеудің негізгі нәтижелерінің бірі эксперименттік топтағы студенттердің шығармашылық деңгейінің айтарлықтай артуы болды. Жобалық қызметті, оқытудың интерактивті әдістерін және арт-терапевтік тәжірибелерді қолдану студенттердің білім беру және әлеуметтік мәселелерді шешуге шығармашылық көзқарасының айтарлықтай жақсаруына әкелді. Дәстүрлі оқыту әдістері қосымша шығармашылық элементтерсіз қолданылған бақылау тобында шығармашылық деңгейінде ешқандай өзгерістер байқалмады (кесте 5-те көрсетілген).

5 – кесте - Экспериментке дейін және одан кейінгі студенттердің шығармашылық деңгейі

<i>Топ</i>	<i>Экспериментке дейінгі орташа балл</i>	<i>Эксперименттен кейінгі орташа балл</i>
Бақылау тобы	3,2	3,3
Эксперименттік топ	3,5	4,3

5-ші кестеден эксперименттік топта шығармашылық деңгейінің айтарлықтай өсуі байқалады (0,8 баллға), бұл оқытудың инновациялық әдістерін енгізудің жоғары әсерін көрсетеді. Бұл өзгерістер жобалық іс-шараларды және басқа шығармашылық тәсілдерді қолдану студенттердің шығармашылық әлеуетін дамытуға ықпал етеді деген гипотезаны растайды.

Зерттеудің маңызды нәтижесі студенттердің эмоционалды интеллект деңгейінің жақсаруы болды, әсіресе өзін-өзі реттеу және әлеуметтік эмпатия жағдайында. Эмоционалды интеллектті дамыту бойынша тренингтер мен арт-терапевтік сабақтар студенттерге өз эмоцияларын жақсы білуге және басқаруға, сондай-ақ эмпатия қабілетін арттыруға және басқа адамдардың эмоцияларын адекватты қабылдауға мүмкіндік берді. Бұл Д.Гоулман жасаған эмоционалды интеллект шкаласы бойынша көрсеткіштердің айтарлықтай жақсаруымен расталады. Зерттеу нәтижесі 6-ші кестеде көрсетілген.

6 – кесте - Экспериментке дейінгі және кейінгі эмоционалды интеллект деңгейі (Д. Гоулман шкаласы бойынша)

<i>Топ</i>	<i>Экспериментке дейінгі орташа балл</i>	<i>Эксперименттен кейінгі орташа балл</i>
Бақылау тобы	3,4	3,5
Эксперименттік топ	3,6	4,2

6-ші кестеден көріп отырғанымыздай, эксперименттік топтың студенттері эмоционалды интеллекттің айтарлықтай өсуін көрсетті, бұл эмоционалды жетілу мен әлеуметтік дағдыларды қалыптастырудағы тренингтер мен арт-терапевтік тәжірибелердің тиімділігін растайды. Бақылау тобында өзгерістер минималды болды, бұл эмоционалды жетілуді дамыту үшін арнайы әзірленген бағдарламалардың маңыздылығын көрсетеді.

Студенттердің шығармашылық әлеуетін бағалау үшін Торренс әдісін қолдану педагогикалық іс-тәжірибеге дейін студенттердің көпшілігі шығармашылық белсенділіктің төмен немесе орташа деңгейінде болғанын көрсетті. Студенттер шығармашылық әдістерді (жобалық жұмыс, шығармашылық тапсырмалар) белсенді қолданған педагогикалық практикадан кейін шығармашылық деңгейі жоғары студенттер санының айтарлықтай өсуі байқалды (7-ші кестеде көрсетілген).

7 - кесте - Педагогикалық іс-тәжірибеге дейінгі және кейінгі студенттердің шығармашылық әлеуетінің деңгейі

Студенттер	Төмен деңгей (0-15 ұпай)	Орташа деңгей (16-30 ұпай)	Жоғары деңгей (31-50 балл)	Орташа балл
Педагогикалық іс-тәжірибеге дейін	40%	40%	20%	18.5
Педагогикалық іс-тәжірибеден кейін	10%	25%	65%	38.5

Кестедегі нәтижелерді көріп отырғанымыздай, педагогикалық іс-тәжірибеден кейін студенттердің шығармашылық деңгейі едәуір артқанын көрсетеді: шығармашылық деңгейі жоғары студенттердің пайызы 20% - дан 65% - ға дейін өсті.

Студенттердің педагогикалық іс-тәжірибесін бақылау нәтижесінде М.Б.Лермонтов атындағы №17 ЖОМ оқушылардың шығармашылық оқыту әдістерін қолдану кезіндегі белсенділігінің артуы байқалды. Жобалық жұмысты, шығармашылық тапсырмаларды және проблемаларды ұжымдық шешуді қолдану оқушылардың белсенділігін едәуір арттырды. Бұл деректер 8-ші кестеде берілген.

8 – кесте - Педагогикалық іс-тәжірибенің оқушылардың белсенділігіне әсері

Әдіс атауы	Оқушылардың іс-тәжірибеге дейінгі белсенділігі (%)	Оқушылардың іс-тәжірибеден кейінгі белсенділігі (%)
Жобалық жұмыс	35%	70%
Шығармашылық тапсырмалар	40%	75%
Проблемаларды ұжымдық шешу	45%	80%

8-ші кесте студенттердің педагогикалық іс-тәжірибесінде шығармашылық әдістерді қолдану мектеп оқушыларының белсенділігін едәуір арттырғанын көрсетеді. Мысалы, жобалық жұмыс оқушылардың белсенділігін 35% - дан 70% - ға дейін арттырды.

Зерттеу барысында студенттердің болашақ педагогикалық қызметі үшін рухани және шығармашылық пәндердің маңыздылығы туралы хабардарлығының артуы атап өтілді. Деректер 9-ші кестеде келтірілген.

9 – кесте - Студенттердің экспериментке дейінгі және кейінгі рухани-шығармашылық пәндердің рөлін қабылдауындағы өзгерістер

Студенттер	Оқытуға дейін (%)	Оқытуға кейін (%)
Рухани құндылықтардың маңыздылығын мойындайды	40%	75%
Шығармашылық пәндердің маңыздылығын мойындайды	50%	80%

9-ші кесте студенттердің рухани және шығармашылық пәндердің маңыздылығын қабылдауының қалай өзгергенін көрсетеді. Бұл осы пәндерді білім беру процесіне енгізудің сәттілігін растайды.

М.Ю.Лермонтов атындағы № 17 жалпы орта мектебінің базасында жүргізілген педагогикалық эксперимент барысында эксперименттік топ студенттердің шығармашылық қабілеттерінің де, моральдық құндылықтарды түсінуінің де айтарлықтай жақсарғаны байқалды. Нәтижелер 10-шы кестеде келтірілген.

10 – кесте - Педагогикалық эксперименттің тиімділігін бағалау

Оқыту әдісі	Экспериментке дейін (%)	Экспериментке кейін (%)
Шығармашылық деңгейі	30%	70%
Адамгершілік құндылықтарды түсіну	35%	75%

10-шы кестедегі нәтижелер көрсеткендей, педагогикалық эксперимент студенттердің шығармашылық қабілеттерін (30%-дан 70%-ға дейін) және олардың моральдық құндылықтар туралы білімдерін (35% -дан 75% - ға дейін) айтарлықтай жақсартуға әкелді.

Сонымен қатар, жүргізілген корреляциялық талдау шығармашылық, эмоционалды интеллект пен студенттердің өзін-өзі бағалау және өзін-өзі тану деңгейлері арасында күшті байланыс бар екенін көрсетті. Атап айтқанда, шығармашылық әлеуетті дамыту мен өзін-өзі бағалауды жақсарту ($r = 0,71$, $p < 0,01$), сондай-ақ эмоционалды интеллектті дамыту мен студенттердің кәсіби мотивациясы ($r = 0,65$, $p < 0,05$) арасында оң корреляция анықталды. Бұл деректер студенттердің шығармашылық және эмоционалды әлеуетін дамыту олардың өз қабілеттеріне деген сенімділігі мен кәсіби бағдарына оң әсер ететінін растайды.

Алынған нәтижелер "мектеп-жоғары оқу орны" жүйесінде болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту олардың кәсіби дайындығы мен жеке дамуына оң әсер етеді деген гипотезаны растайды. Психологиялық әдістерді, сондай-ақ мектептегі педагогикалық іс-тәжірибені талдауды қоса алғанда, әртүрлі әдістерді қолдану студенттердің шығармашылық және рухани қасиеттерінің айтарлықтай өскенін көрсетті. Бұл зерттеудің нәтижелері теориялық және практикалық маңызы бар екенін ескеру маңызды.

Жүргізілген зерттеу нәтижелері инновациялық педагогикалық және психологиялық әдістерді, сондай-ақ болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін дамыту үшін психодиагностикалық құралдарды қамтитын кешенді тәсілді қолданудың жоғары тиімділігін растайды. Жобалау қызметі, арт-терапия, эмоционалды интеллект бойынша тренингтер және құндылыққа бағытталған тәжірибелер сияқты әдістерді қолдану студенттердің жеке және кәсіби дамуының әртүрлі аспектілерінде оң өзгерістер көрсетті. Нәтижелер басқа ғалымдардың зерттеулерінің нәтижелерін тереңірек түсіндіруге және салыстыруға мүмкіндік берді, сонымен қатар әртүрлі тәсілдерді педагогикалық дайындыққа біріктірудің маңыздылығы туралы гипотезаны қолдайтын негізгі тенденциялар мен заңдылықтарды бөліп көрсетті.

Мектептегі педагогикалық іс-тәжірибе, сондай-ақ білім беру процесіне шығармашылық және рухани әдістерді енгізу студенттердің белсенді педагогикалық ұстанымын дамытуға ықпал етті. Бұл әдістер студенттерге кәсіби дағдыларды түсінуге және үйренуге көмектесіп қана қоймай, болашақ ұрпақты тәрбиелеудегі олардың рөлін түсінуге мүмкіндік берді. Студенттердің шығармашылық әдістерін қолданғаннан кейін тіркелген оқушылардың белсенділігінің жоғары деңгейі де осы әдістердің білім беру процесіне оң әсерін көрсетеді. Бұл шығармашылық пен руханилық білім беру процесінің элементтері ретінде педагогикалық іс-әрекеттің сапасын арттырудың тиімді құралы болып табылатындығын растайды.

Қорытынды. Зерттеу барысында болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін "мектеп-жоғары оқу орны" жүйесінде дамытуға бағытталған кешенді тәсіл сәтті әзірленіп, сыналды. Эксперимент нәтижелері инновациялық педагогикалық және психологиялық әдістерді қолдану студенттердің шығармашылық, эмоционалды интеллект, өзін-өзі бағалау және моральдық бағдарлар сияқты негізгі тұлғалық және кәсіби қасиеттерінің дамуына айтарлықтай әсер ететінін көрсетті.

Бастапқы деректерді талдау бастапқыда бақылау тобының студенттері арасында шығармашылық және эмоционалды құзыреттіліктің төмен деңгейін көрсетті, бұл білім беру процесіне осы қасиеттердің дамуына ықпал ететін қосымша әдістерді енгізу қажеттілігін растады. Жобалық қызметті, арт-терапияны, эмоционалды интеллект бойынша тренингтерді

және әлеуметтік тәлімгерлікті қолдану жеке және кәсіби аспектілерде айтарлықтай жақсаруға әкелді.

Зерттеуде студенттердің шығармашылығын дамытуға ерекше назар аударылды, бұл шығармашылық әлеуетті бағалау әдістемелері бойынша нәтижелердің айтарлықтай жақсаруымен расталады. Ынтымақтастыққа және білімді практикалық қолдануға негізделген шығармашылық оқыту әдістері мен тәжірибелерін енгізу болашақ педагогтардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға оң әсерін тигізді.

Студенттердің эмоционалды интеллект деңгейіндегі өзгерістер эмоционалды және әлеуметтік құзыреттіліктермен жұмыс істеудің жоғары маңыздылығын көрсетеді, бұл тұлғаралық қатынастарды жақсартуға ғана емес, сонымен қатар кәсіби қиындықтарға дайындықты арттыруға ықпал етеді. Бұл деректер эмпатияны, өзін-өзі реттеуді және әлеуметтік жауапкершілікті дамытуға бағытталған тренингтер мен тәжірибелерді қосудың маңыздылығын растады.

Зерттеу нәтижелері педагогикалық, психологиялық және психодиагностикалық әдістердің үйлесіміне негізделген кешенді тәсіл педагогикалық ЖОО студенттерінің рухани-шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға терең әсер ететіндігін растайды. Бұл өзгерістер олардың жеке жетілу деңгейін, әлеуметтік жауапкершілік пен педагогикалық құзыреттілікті арттыра отырып, табысты кәсіби қызметке дайындалуына ықпал етеді.

Осылайша, зерттеу нәтижелері педагогикалық жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларына оқытудың инновациялық әдістерін және тұлғаға бағытталған тәсілді енгізу қажеттілігін көрсетеді, бұл қазіргі заманғы білім беру және әлеуметтік контексттерде тиімді жұмыс істеуге дайын педагогтарды қалыптастыру үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Оқытудың шығармашылық және рухани әдістерін педагогикалық практикаға енгізудің маңыздылығына ерекше назар аудару керек. Бұл әдістерді нақты білім беру тәжірибесінде қолдану білім алушылардың белсенділігін арттыруға ғана емес, сонымен қатар студенттерге өз қабілеттеріне деген сенімділікті арттыруға және педагогикалық қызметтегі рухани бағдарлардың маңыздылығын түсінуге көмектесті.

Бұл зерттеу болашақ педагогтардың рухани-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру саласындағы одан әрі ғылыми зерттеулердің болашағын ашады. Болашақта зерттеу объектісін кеңейтіп, әртүрлі білім беру мекемелерінде зерттеулер жүргізген жөн, бұл кеңірек және негізделген мәліметтер алуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, осы тәсілдерді мұғалімдердің кәсіби қызметіне енгізудің ұзақ мерзімді әсерін зерттеу керек.

Қорытындылай келе, жоғары оқу орындарында педагогтарды даярлау жүйесіне рухани-шығармашылық әдістерді интеграциялау білім беру саласында тиімді және адамгершілікпен жұмыс істей алатын жан-жақты дамыған, шығармашылық ойлайтын мамандарды қалыптастырудағы маңызды қадам болып табылатынын атап өтуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Взаимодействие школы-лицея и вуза по формированию профессиональных интересов учащихся [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / Н.И.Малыгина; АГУ им. Абая; науч. рук. Мажитова Л.Х. – Алматы, 1998. – 146 с. - Библиогр.: с. 114 -129*
2. *Кәсіптік колледж оқушыларының танымдық белсенділігін арттыру жолдары [Мәтін] / Г.С.Саудабаева, М.А.Айтбаева, Г.Абжалиева//Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Хабаршысы. Педагогика ғылымдары сериясы = Вестник КазНПУ имени Абая. Серия Педагогические науки. – 2016.- № 1.- 321-323 б.*
3. *Непрерывное профессиональное образование в системе "лицей-вуз" [Текст] / К.К. Жумадилова // ПМУ хабаршысы. Педагогикалық сер. = Вестн. ПГУ Сер. педагогическая. – 2006. - №2.- С.64-68*
4. *Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. – Санкт-Петербург: Питер, 2009. – 448 с.*
5. *Буренина В.И. «Креативная компетенция» и «творческий потенциал» педагога: сравнительный анализ терминов // Педагогический журнал. - 2015. - № 6. - С. 10–19.*
6. *Князева А.Г. Принципы развития творческого потенциала студентов в условиях университетского образования // Вестник ВГУ. Серия: Проблемы высшего образования. - 2019. - №1. - С.46-49.*

7. Мясникова Т.В. Творческий потенциал студента и его развитие в условиях студенческого научного общества // Молодой ученый. 2014. № 18 (77). С. 614–616.
8. Слободчиков В.И. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе: Учебное пособие / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев. - М.: ПСТГУ, 2013. - 400 с.
9. Леонтьев А.Н. Эволюция, движение, деятельность. - М.: Смысл, 2012. - 560 с.
10. Структура педагогических способностей / Н.В. Кузьмина // Педагогическая психология: хрестоматия : учебное пособие / Сост. Б.Б. Айсмонкас. - Москва: Московский городской психолого-педагогический университет, 2004. - с. 365-369.
11. Степанов В.И. Развитие творческого потенциала личности студентов в процессе обучения // Вестник Томского гос. пед. ун-та (TSPU Bulletin). 2018. Вып. 5 (194). С. 166–174.
12. Абраменко Н.Ю. Формирование успешной личности будущего педагога // Вестник Приамурского гос. унта им. Шолом-Алейхема. 2021. № 4 (45). С. 82–88.

References:

1. Vzaimodejstvie shkoly-liceya i vuza po formirovaniyu professionalnyh interesov uchashihhsya [Tekst]: dis. ... kand. ped. nauk / N.I. Malygina; AGU im. Abaya; nauch. ruk. Mazhitova L.H. - Almaty, 1998. - 146 s. - Bibliogr.: s. 114 - 129
2. Kәsriptik kolledzh оқушыларының танымдық белсенділігін арттыру жолдары [Мәтін] / G.S. Saudabaeva, M.A. Ajtbaeva, G. Abzhaliyeva // Abaj atyndazy ҚазҰПУ-дың Habarshysy. Pedagogika zhylymdary seriyasy = Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya Pedagogicheskie nauki. - 2016.- № 1.- 321-323 b.
3. Npreryvnoe professionalnoe obrazovanie v sisteme "licej-vuz" [Tekst] / K.K. Zhumadirova // PMU habarshysy. Pedagogikalyk ser. = Vestn. PGU Ser. pedagogicheskaya. - 2006. - №2.- S.64-68
4. Ilin E.P. Psihologiya tvorchestva, kreativnosti, odarennosti / E.P. Ilin. - Sankt-Peterburg: Piter, 2009. - 448 s.
5. Burenina, V. I. «Kreativnaya kompetenciya» i «tvorcheskij potencial» pedagoga: sravnitelnyj analiz terminov // Pedagogicheskij zhurnal. - 2015. - № 6. - S. 10–19.
6. Knyazeva A.G. Principy razvitiya tvorcheskogo potenciala studentov v usloviyah universitetskogo obrazovaniya // Vestnik VGU. Seriya: Problemy vysshego obrazovaniya. - 2019. - №1. - S.46-49.
7. Myasnikova T.V. Tvorcheskij potencial studenta i ego razvitie v usloviyah studencheskogo nauchnogo obshestva // Molodoy uchenyj. 2014. № 18 (77). S. 614–616.
8. Slobodchikov V.I. Psihologiya razvitiya cheloveka: Razvitie subektivnoj realnosti v ontogeneze: Uchebnoe posobie / V.I. Slobodchikov, E.I. Isaev. - M.: PSTGU, 2013. - 400 с.
9. Leontev A.N. Evolyuciya, dvizhenie, deyatelnost. - M.: Smysl, 2012. - 560 s.
10. Struktura pedagogicheskikh sposobnostej / N.V. Kuzmina // Pedagogicheskaya psihologiya : hrestomatiya: uchebnoe posobie / Sost. B.B. Ajsmontas. - Moskva: Moskovskij gorodskoj psihologo-pedagogicheskij universitet, 2004. - s. 365-369.
11. Stepanov V.I. Razvitie tvorcheskogo potenciala lichnosti studentov v processe obucheniya // Vestnik Tomskogo gos. ped. un-ta (TSPU Bulletin). 2018. Vyp. 5 (194). S. 166–174.
12. Abramenko N.Yu. Formirovanie uspeshnoj lichnosti budushego pedagoga // Vestnik Priamurskogo gos. unta im. Sholom-Alejhema. 2021. № 4 (45). S. 82–88.